

'Een porch die intermedieert'

ectv, Jean, Sint-Amandsberg Gent

door Jolien Naeyaert

De site van een voormalige champignonkwekerij in Sint-Amandsberg wordt een nieuwe heimat voor tien gezinnen. SoGent kocht de site op en gaf enthousiastelingen de kans samen in een collectief woonproject te stappen. De bewonersgroep die het project binnenhaalde overtuigde met een ambitieus programma. Els Claessens en Tania Vandebussche van ectv verwonderden in de wijze waarop ze de act van het delen in bijzondere ruimtelijkheid omzetten.

Het perceel ligt er vandaag afwachtend bij. De oude gebouwen werden gesloopt en de vergunningsprocedure is lopende. Gezien het project nog niet gerealiseerd is, doen we vandaag beroep op plannen, maquettes, collages en gesprekken die het toekomstige Cohousing Jean verbeelden. Wat meteen opvalt, is dat de gedeelde ruimte verder gaat dan de schaal van de woningen alleen. Ook de straat wordt mee opgenomen in het collectief gebaar. Een uitdaging, gezien het ingesloten karakter van de site.

Een royale opening langs de Jean Béthunestraat doet je binnenkijken in het perceel. Vanuit dit perspectief wordt de kracht van het ontwerp meteen voelbaar. De woonvolumes organiseren zich tegen de flank van de bestaande gemene muren, zodat een grote zuidgerichte tuin mogelijk wordt die het binnengebied opwaardeert. Een configuratie die inzet op een gelijkwaardige relatie tot het groen, wat voor de bewonersgroep heel belangrijk bleek. Hierin ligt meteen ook de uitdaging van een cohousing opdracht. Hoe balanceren tussen de wensen van elk gezin onderling en de belangen van de groep? Ontwerpmatig zet ectv in op een aantal terugkerende elementen die de woningen met elkaar gemeenschappelijk hebben. Ze doen dit op zodanige manier, dat tegelijk diversificatie mogelijk wordt nadien.

Emblematisch voor hun ontwerp is de typologie van de porch. Een gestalte die intermedieert tussen collectief en privaat. Het zorgt voor een laag detail binnen de eenvoudige volumetrie en geeft een extra korrel aan het geheel in de wijze waarop ze verschillend worden gematerialiseerd. Een open structuur met lamellen, een gesloten structuur met een semi-intensief groendak en een derde variant op de verdiepen die vrij van kolommen als zonnetent wordt ingezet. Het creëert een ruimte die elke woning zich eigen kan maken, waar men een stoel kan buiten zetten, zonder daarbij de gemeenschappelijke tuin te domesticeren. Een transitieruimte die ontmoeting genereert en schaal biedt.

Voor de meeste wooneenheden wordt uitgegaan van een zo open mogelijk leefverdiep, in materialiteit gekenmerkt door balken plafonds. Op het eerste verdiep bevinden zich de slaapkamers en natte cellen. Afhankelijk van de gewenste indeling per woning, verandert de positie en de oriëntatie van de balken plafonds. Tegelijk speelt de dispositie van de trap een organiserende rol. Die brengt licht binnen en zorgt voor natuurlijke nachtventilatie.

“In cohousingprojecten zie je veelal een grote polyvalente ruimte waar veel kan maar weinig goed is. We dachten, laten we het gemeenschappelijk programma opknippen zodat dat ook even knus en comfortabel is als een woning,” getuigt Els Claessens. Een collectieve werkplek, leefruimte, atelier, speelruimte, wasplaats, fietsenstalling voor 52 fietsen en 2 bakfietsen en een stelplaats voor 5 auto's stonden op de verlanglijst. Een groot deel organiseert zich achterin het perceel, waar een overdekte ruimte als hart van het gemeenschapsleven fungeert. Uitkijkend op het groen van een aanpalend gemeenschapscentrum, opent de site zich ook van hieruit.

Sterk aan het ambitiepakket van de bewonersgroep was hun ijverig streven naar ecologisch bouwen volgens de BEN-norm, het integreren van een inclusiewoning en het uitzetten van een traject dat architecturale kwaliteit nastreeft. "Cohousing kan helpen om het sociale isolement van de huidige maatschappij tegen te gaan. Het samenleven en delen van ruimte, spullen en tijd, is een rijke voedingsbodem voor nieuwe sociale banden en manieren van leven," luidt het in hun visienota. Toch blijkt dat de bewonersgroep zo goed als dezelfde leeftijdscategorie heeft. Enigszins een gemiste kans, gezien intergenerationaliteit en diversiteit in levensgemeenschappen net de relevantie van cohousing sterkt. Tegelijk is het geen evidentie zich als groep te verenigen voor dergelijk lang en intensief traject. Aan engagement en participatie bij huize Jean geen gebrek.

Dit genereus streven kent zijn hoogtepunt in hoe het project zich opstelt naar de wijk. Ondanks de grote opening die nodig was voor de brandweer, blijft de overdekte ruimte niet obsoleet. Deze kan ingezet worden als groot werkatelier in open lucht, wat leven creëert aan de straatzijde. Langs de muur is een opbergkast voorzien in de vorm van een gekartelde spiegelwand. Een weloverwogen uitwerking die de doorzichten van binnengebied tot straat en terug versterkt en die de buurt mee laat genieten van het achterliggende groen.